

Slovenski dom

Štev. 154. V Ljubljani, v petek, 10. julija 1942-XX. Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano. Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Zasedba važnih postojank na bojišču v Afriki

Vojno poročilo št. 772: Potopitev dveh angleških podmornic na Sredozemskem morju
Angleži o vzrokih poraza v Afriki

Uradno vojno poročilo št. 772 pravi:
Na predelu pri Alameinu so italijanski in nemški motorizirani oddelki po spopadih, kronanih z uspehom, prisilili sovražnikove oddelke, da so se z izgubami umaknili in si zagotovili posest nekaterih važnih postojank. Letalstvo je v velikih oddelkih napadalo angleško zaledje ter zbirališča čet in vozil, povzročajoč nasprotniku znatne izgube. Osem angleških letal je treščilo na tla zaradi dvobojev z lovci osi.

Oporišči Micabba in Lucca sta bili cilj številnih naših in nemških bombniških nastopov. Nad otokom Malto je bilo v boju uničenih 10 let.

Eno naše letalo se ni vrnilo.
Na Sredozemskem morju so lahke mornariške enote ter pomorska ogledniška letala v spremstvu nekega konvoja naglo ugotovila položaj dveh sovražnikovih podmornic, ki jih je zatem potopila torpedovka »Pegaso«, kateri poveljuje korvetni kapitan Francesco Acton.

Tanger, 10. jul. s. Po novicah iz Gibraltarja je tja priletelo iz Egipta nekaj angleških častnikov. Ko so jih izpraševali o sedanjih dogodkih, so bili častniki precej otožni in v skrbeh zaradi poteka stvari na tem predelu bojišča. Kakor so pravili, je videti, da so bile tudi izgube v mrtvih in ranjenih v zadnjih tednih precej znatne in so poglavite egiptovske bolnišnice že polne. Iz Aleksandrije so začeli odvažati ranjence po padu Marsa Matruha.

Ko so nekega častnika vprašali o zlomu 8. angleške armade, je povedal: »V Tobruku ni bilo nobene izjave in nobene skrivnosti. Besedičenja in sumničarje glede tega so otročja. Edina skrivnost, če naj jo tako imenujemo, je v resnici ta, da so se vojaki osi borili bolje od naših, ker jih je podpirala kar se da visoka morala in pa ker so dobivali podporo od letalstva, ki je višje od slehernega možnega pričakovanja, dasi smo ga mi podcenjevali vse do osne ofenzive. Ti bistveni te-

meljni dejstvi sta pa manjkali našim bojevnikom bolj in bolj, kakor se je bitka po padcu Bil Hakeina širila.

Poglaviti vzrok naših križev in težav smo bili mi sami, ker smo do smešnosti povečevali izredne oblike naših vojnih potrebščin ter skoraj zaničevali in smešili sovražnikove potrebščine in ljudi. Naši bojevniki so nam docela verjeli in so zložno dremali na blazinah tistega lahkovernega optimizma, ki smo ga nepretrgoma ustvarjali sami. Niso verjeli niti, da bi bilo resnično streljanje osnega topništva, ki je premetavalo in razbijalo pri Ain el Gazali ter Bir el Hakeinu naše naj-

boljše oklepne vozove kakor otroške igrače. Tudi niso verjeli v čudeže novih italijanskih letal, ki so celo ob docela razvidni manjševilstvi vedno bila kos našim najhrajšim lovcom.

Ko so naši vojaki konec koncev odprli oči, so bili že v tobruški pasti, pa so se mislili, da sanjajo. A bilo je prepozno. Nobeno dobrohotno prigovarjanje in ne grožnja ni več mogla dvigniti jim duha. Odsotnost naših vojnih ladij in pa redki in omahljivi nastopi našega letalstva so še bolj tlačili naše bojevnike in posledice, ki jih že vemo, so dosleden zaključek njihovega duševnega razpoloženja.

Nemško vojno poročilo

500 km sovjetske obrambne črte se že zašibilo

Štiridnevni boji pri Orlu in Rževu — Hude letalske izgube

Hitlerjev glavni stan, 10. julija. Po vdoru na južnem odseku vzhodnega bojišča se je sovjetska obrambna črta zahodno od Dona zašibila v več ko 500 kilometrski širini. Nemške in zavezniške čete so v gibanju vzdolž cele te črte. Motorizirane enote ter prednji pehotni oddelki so tik za petami sovjetskim silam, ki se umikajo v nered. Močne letalske skupine so v zaporednih valovih posegle v boje na tleh in pri napadih pomnožili ter podnevi tolke po umikajočih se boljše- viških četah.

Severno in severozahodno od Orla so nemške čete po hudih, štiri dni trajajočih bojih zavrile

sovjetske sile, ki so tod napadale, da bi razbremenile južno bojišče. Ob uspešni podpori letalstva so nemške čete Sovjetom zadale hude izgube. Do danes je bilo uničenih 289 oklepnih voz. V pokrajini južno od Rževa so bile tamkaj zbrane in obkoljene boljševiske skupine napadene z vseh strani in zgnete na ožji prostor. Na bojišču pri Volhovu so spodleteli ponovni ruski napadi proti nekemu našemu mostišču. Sovjeti so v teh bojih imeli hudo krvave izgube in uničenih je bilo 17 oklepnih voz. Letalski napadi proti Murmansku so povzročili mnogo »požarov«, ki so se razširili v mestu in pristanišču.

Včeraj je bilo sestreljenih 75 sovjetskih letal. Pogrešajo dvojce nemških letal. Od 23. junija pa do 6. julija so sovjetske letalske sile izgubile vsega 980 strojev, od katerih je bilo 837 sestreljenih v letalskih spopadih, 99 po portiletskem topništvu in 2 po vojnih oddelkih. Ostali so bili razdejani na tleh. V isti dobi je šlo v izgubo 89 nemških strojev.

V Egiptu je bil nasprotnik po krajevnem napadu zavrnjen južno od El Alameina.

Pri dnevnih ter nočnih napadih na Malto so nemška in italijanska bojna letala uspešno zadela letalske naprave. Pri letalskih spopadih je bilo sestreljenih 11 angleških letal.

V pretekli noči so angleška letala napadla razne kraje po severozahodni nemški obalni pokrajini. Civilno prebivalstvo je imelo izgube, zlasti v Wilhelmshavenu. Tri izmed napadajočih letal so bila sestreljena.

Pred angleško obalo je edinica motornih torpedovk pod poveljstvom poročnika broda Feldta napadla angleško skupino ladij ter potopila šest nasprotnih trgovskih ladij s skupno 19.000 tonami, med njimi tudi dve petrolejski ladiji. Neka druga ladja je bila zadeta po torpedih ter poškodovana in se je verjetno potopila.

Pri napadu nemških letal na veliko skupino angleških ter ameriških ladij v Lednem morju so se po posebnem junaštvu odlikovali poročnik Behnke, podporočnik Hennemann in podčastnik Braun. Podporočnik Hennemann je našel junaško smrt pri potopitvi težke ameriške križarke.

Sovjetska trditev, da je bila nemška bojna ladja torpedirana, je docela izmišljena. Ta bojna ladja namreč ni bila niti napadena niti poškodovana.

Italijansko-nemški gospodarski posveti v Berlinu

Berlin, 10. julija. s. Italijanski minister za znamenje in valute Riccardi je imel včeraj z nemškim gospodarskim ministrom Funkom in ministrom Clodiusom nove razgovore o vprašanjih, ki se nanašajo na gospodarske zveze med Italijo in Nemčijo. Včeraj se je po razgovorih podal na italijanske poslanstvo, kamor sta na vabilo poslanika Alfierija prišla tudi nemška ministra, razen njiju pa še zastopniki nemškega gospodarskega in denarniškega sveta, visoki uradniki iz gospodarskega in zunanjega ministristva in drugi. Pozneje je minister Riccardi obiskal državnega podtajnika Woermanna, ki ga je sprejel v imenu zunanjega ministra von Ribbentropa. Zvečer je minister Riccardi odpotoval v München in so ga pri odhodu na postaji pozdravili zastopniki italijanskih in nemških oblasti.

Saradzoglu — novi predsednik turške vlade

Carigrad, 10. julija. s. Turško uradno poročilo javlja, da je dosedanj zunanji minister Saradzoglu dobil nalog, naj sestavi novo turško vlado.

Sofija, 10. julija. s. V bolgarskih političnih in časnikarskih krogih so prijazno sprejeli imenovanje Saradzogla za predsednika turške vlade. Bolgarski prestolniški tisk prinaša novico o imenovanju z velikim poudarkom in s prišernimi izrazi na naslov novega turškega ministrskega predsednika.

Angleški napad na nemški luki Wilhelmshafen in Wesermünde

Berlin, 10. jul. s. Angleška letala so prednočnim metala razdrinile in zažigale bombe po severni Nemčiji. Poročajo o škodi v stanovanjskih predelih v lukah Wesermünde in Wilhelmshafen. Po dozdaj došlih poročilih so bila sestreljena tri angleška letala.

Zaposlitev nemških študentov o počitnicah

Berlin, 10. julija. s. Poletne počitnice v nemških šolah ne pomenijo popolnega počitka za dijake. Že leta 1941. so nad 33.000 nemških dijakov zaposlili v vojni industriji. Tudi letos bo del učee se mladine zaposlen na polju, po civilnih in vojaških bolnišnicah, drugi dijaki pa po vzhodnih, jugovzhodnih in zahodnih zasadenih pokrajinah. Med njimi bodo tudi tuji dijaki, ki v vedno večjem številu prostovoljno sodelujejo pri poletnem, zlasti kmetijskem delu.

Kaj pomeni poslednja dnevna zapoved maršala Timošenka

Berlin, 10. julija. s. V nemških pristojnih krogih razlagajo dnevno zapoved maršala Timošenka in pripominjajo, da pomeni ta zapoved zelo važno priznanje. Nova sovjetska taktika zedlanske pomeni, da je Timošenkova vojska zelo zdelana. Boljševiški maršal ne more nič več žrtvovati ljudi in vojnega blaga, ne da bi pri tem trenil z očmi, temveč ve, da bi utegnla slehernega izguba biti zani usodna.

Maršal Rundstedt nadzoruje nemške obrežne utrdbe v Holandiji

Berlin, 10. jul. s. Nemški maršal Rundstedt je te dni nadzoroval utrjeni predel ob holandski obali. Maršala je spremljal poveljnik zasedenih holandskih pokrajin general Kristiansen.

Angleži zasedli še en francoski otok ob Afriki

Lorenze Marquez, 10. jul. s. Angleški oddelki so 2. julija zasedli francoski otok Mayote. (V otoški skupini Komori, ki s severa zapira preliv med otokom Madagaskarjem in med zahodno afriško obalo.)

Trieste se klanja junakom, padlim na Balkanu

Trieste, 10. jul. s. Tukajšnje meščanstvo je včeraj izkazalo slovesno čast slavnim truplom štirih junaško padlih Triestincev. To so: stotnik Aldo Brandolin ter podporočniki Gualtiero Lenze, Antonio Rismondo in Attilio Chianfussi, ki so se na čelu svojih oddelkov v krvavih spopadih z roparskimi tolpmi balkanskih partizanov žrtvovali. Oddelki vojske, vladne organizacije ter ogromna množica so spremlili martvaški spreved po mestnih ulicah. Za krstani so šli zastopniki vseh vojaških, političnih in strankarskih oblasti s prefektom in zveznim tajnikom na čelu, vrh tega pa tudi gost roj častnikov.

Visoko odlikovanje odličnemu in požrtvovalnemu vojaškemu zdravniku

Operacijsko področje, 10. julija. s. Posebni dopisnik agencije Stefani poroča:

Velicanstvo Kralj in Cesar je odlikoval višjega zdravstvenega svetnika generalnega poročnika Alda Castellanija iz Chisinaio z viteškim križem savoiskega vojaškega reda. Utemeljitev odlikovanja zgovorno prikazuje delo, ki ga je ekske. Castellani opravil na zdravstvenem področju. Kot zdravnik in znanstvenik svetovnega slovesa je dajal vse svoje sile in svoje znanje za službo domovini na bojiščih velike vojne v Etiopiji in Libiji. Vedno je bil pripravljen za nastop in vedno imel jasno in zvišeno pojmovanje o svojem poslanstvu. Svoje zvišene čednosti je potrdil med drugo bitko za Marmarico in še enkrat dajal vsem na razpolago zaklad svojega znanja in tolažbo svoje ljubeče pomoči. Z moškim preizrom in vzgledno hrabrostjo je prenašal sovražnikovo zalezovanje in napade ter težave vseh vrst in je vso svojo silo, svojo skušenost in svojo vero posvečal svojemu delu. Delovanje odličnega znanstvenika je sego tudi na nemške čete, že od kar so prišle v Afriko. Zaradi tega je tudi Hitler izvolil nagraditi dragoceno delovanje ekske. Castellanija, kateremu je podelil odlikovanje železnega križa.

Vesti 10. julija

Romunska vlada je razveljavila ukrep bivšega kralja Karela, po katerem njegovemu bratu Nikolaju ni bilo dovoljeno nositi rodbinskega imena. Knez se bo zdaj lahko imenoval spet Nikolaj Hohenzollerski. Odkar je bil izgnan iz domovine, živi knez v Firenci pod imenom Brana.

V Argentini so včeraj slovesno praznovali obletnico državne neodvisnosti.

Bolgarski pravoslavni nadškof Neofit je včeraj obiskal predsednika vlade Filova ter mu izročil načrt ustave za samostojno bolgarsko pravoslavno cerkev. Po tej ustavi bo poglavar te cerkve razglašen za patriarha.

Madžarska poslanska zbornica pripravlja zakon o odstranitvi Judov iz sodstva in uprave.

Parisko posebno sodišče je obsodilo na hude zaporne kazni pet ljudi, ki so kradli živilska nakaznice.

Val nenavadne vročine je zajel južno Stanijo. V Sevilli so imeli 48 stopinj, v Cordovi pa 42 stopinj v senci.

V Braziliji so omejili porabo plina za gospodinjstvo. Pričakujejo, da bodo v kratkem omejili tudi porabo mesa.

Ameriška vojna izdelava je zadnje meseca močno vplivala na ameriško življenje ter dokaj znatno znižala njegovo splošno raven. Veliko predmetov za vsakdanjo rabo izginja s trga. Amerikanci bodo teže vojne čutili precej močno prihodnje zimo, ko jim bo po vsej verjetnosti utegnili primanjkovati poglavitnih surovin, ker bodo vse te uporabljali zgolj za vojno industrijo, piše švedski list »Svenska Dagbladet«.

Na letališču v Gibraltarju je prišlo do hude nesreče. Štiri ameriška štirimotorna letala so dospela z Atlantskega morja. Pri spustanju je eno izmed njih hudo zadelo ob zemljo in se mu je razletel ves tovor streliva. Trije člani posadke so bili močno ranjeni.

Spanija in Hrvaška sta podpisali trgovinski dogovor. Pogodba vsebuje določbe o plačilnem prometu, carinskih pristojbinah in o organizaciji prevoza med obema državama.

V Dakar je prispelo iz zasedene Francije okoli 50 senegalskih strelcev, ki so služili v francoski armadi in so vojni invalidi.

Indijska vlada je poklicala vse indijske emigrante iz Kitajske, Birme, Nepala in z ozemlja Holandske Vzhodne Indije, naj se prigrisajo indijskim vojaškim oblastem, da bodo uvrščeni v službo narodne obrambe. Ta poziv velja za vse indijske državljane v starosti do 50 let, ki so izurjeni v kakršnekoli tehničnem pokliu.

Poldrugo milijardo jenov je Japonce dozdaj veljala vojna s Kitajsko. V istem času pa je japonsko prebivalstvo prostovoljno prispevalo za stroške oboroženih sil 270 milijonov jenov.

Huda eksplozija je nastala v skladišču streliva v mestu Banjas v Siriji. Pri eksploziji je bilo ubitih 10 oseb, mnogo pa hudo ranjenih. Vzrok eksplozije je neznan.

Bolgarski finančni minister Božilov je s svojim spremstvom odpotoval iz Berlina. Pri odhodu je bila vsa berlinska postaja okrašena z bolgarskimi in nemškimi zastavami.

Kaj je s spoštovanjem švedske nevtralnosti

Stockholm, 10. jul. s. Poslanec Hagberg je v švedski poslanski zbornici naslovil na vlado vprašanje, v katerem zahteva pojasnil glede zadnjih kršitev švedske nevtralnosti po podmornicah in letalih drugih držav. Vprašanje hoče vedeti, ali naj te kršitve smatrajo za znamenje, da nekatere vojskujoče se države nič več ne vpoštevajo švedske nevtralnosti, kakor bi se to spodobilo.

Cene za tipizirano obutev

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, na podlagi čl. 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, glede na svojo odredbo z dne 9. maja 1941-XIX št. 17 in smatrajoč za potrebno, da se določijo cene za tipizirano obutev, izdelano v pokrajini ali uvoženo vanjo,

odreja:

Člen 1. Maksimalne cene za tipizirano obutev, ki se uvaža v Ljubljansko pokrajino iz drugih pokrajin Kraljevine, se določajo v spodaj navedeni višini. K cenam, določenim za prodajo na drobno, se smejo prišteti še: a) stroški carinjenja, b) eventualno dejansko plačani davek na poslovni promet, c) dejansko plačana trošarina.

1. Nizki čevlji brez podloge za ženske. Nadplati iz goveje ali konjske kože ali skorje ali jesenjavine, strojene rastlinsko ali rudninsko. Podplati leseni. Maksimalna prodajna cena pri proizvajalcu: za nizke ženske čevlje, par 15 lir. Maksimalna cena v prodaji na drobno: za nizke ženske čevlje, par 23 lir.

2. Civilni čevlji za ženske: Vrsta A. Nadplati iz klobučevine ali iz dvojne ali podložene tkanine. Podplati leseni, iz gume, regenerirane gume, sintetične smole ali druge primerne tvarine, opetje in oprstje iz trde lepene ali s celulozoidom ali katranom prepojene tkanine ali podobne tvarine. Maksimalna prodajna cena pri proizvajalcu, za par 120 lir. Maksimalna cena v prodaji na drobno, za par 160 lir. — Vrsta B. Nadplati iz nepodložene tkanine; opetje, oprstje in podplati kakor pri vrsti A. Maksimalna prodajna cena pri proizvajalcu, za par 100 lir. Maksimalna cena v prodaji na drobno, za par 134 lir. — Vrsta C. Nadplati iz dermoidov ali kožnih odpadkov, ki se ne morejo drugače uporabiti, ali iz druge tvarine. Podplati kakor pri vrsti A. Maksimalna prodajna cena pri proizvajalcu, za par 50 lir. Maksimalna cena v prodaji na drobno, za par 67 lir.

3. Deški čevlji vrste A, B, C — kakor zgoraj opisane.

Velikost:	Vrsta A	Vrsta B	Vrsta C
št. 36—38	L. 90.—	72.—	42.—
št. 33—35	L. 80.—	65.—	38.—
št. 30—32	L. 72.—	59.—	34.—
št. 27—29	L. 65.—	53.—	31.—
št. 24—26	L. 59.—	48.—	29.—

Velikost:	Vrsta A	Vrsta B	Vrsta C
št. 36—38	L. 120.—	96.—	56.—
št. 33—35	L. 106.—	87.—	51.—
št. 30—32	L. 96.—	79.—	45.—
št. 27—29	L. 87.—	71.—	42.—
št. 24—26	L. 80.—	66.—	39.—

V ojačenje podplatov pri vseh vrstah ženskih in deških čevljev je dovoljena uporaba podplatnikov iz usnja ali nadomestkov za usnje v površini največ po 0.15 dm².

4. Otroški čevlji enotna vrsta D. a) Nadplati iz kože, podplati iz nadomestkov za usnje ali iz tankega usnja ali iz primerne usnjene kože ali skorje.

Prva cena je maksimalna pri proizvajalcu, druga v oklepaju pa maksimalna v prodaji na drobno. Št. 21—23 za par L. 33.— (L. 45.—), št. 18—20 za par L. 26.— (L. 37.—), št. 16—17 za par L. 20.— (L. 30.—).

b) Nadplati iz tkanin, podplati iz gume ali regenerirane gume:

Prva cena je maksimalna pri proizvajalcu, druga v oklepaju pa maksimalna v prodaji na drobno. Št. 21—23 za par L. 26.— (L. 35.—), št. 18—20 za par L. 23.— (L. 32.—), št. 16—17 za par L. 19.— (L. 28.—).

5. Telovadni čevlji za ženske in otroke. Nadplati iz tkanine s podplati iz regenerirane gume: Prva cena je maksimalna pri proizvajalcu, druga v oklepaju pa maksimalna v prodaji na drobno. Za ženske, za par L. 45.— (L. 61.—), za otroke: št. 36—38 za par L. 40.— (L. 54.—), št. 33—35 za par L. 36.— (L. 49.—), št. 30—32 za par L. 32.— (L. 43).

Št. 27—29 za par L. 29.— (L. 40.—), št. 24—26 za par L. 27.— (L. 37.—).

6. Čoklje, lesene, za ženske in otroke, s enim samim preprostim kožnatim, tkaninskim ali drugim jermenom. Maksimalna cena pri proizvajalcu za par L. 22.—. Maksimalna cena v prodaji na drobno za par L. 32.—.

Lažizdravnik obsojen na 1 mesec

Ljubljana, 10. julija.

Andrej Andrejevič Naseskin, eleganten človek, srednje postave, suhljatega obraza, živahnega pogleda, je včeraj v dvorani št. 79 zbral vse sile, da bi od sebe odvrgel hudo obtožbo zaradi zločina obrtne prevare, za kateri zločin določa kazenski zakon tudi večletno robijo. Njegove navedbe v razbremenitvah so imele dokazno moč. Nikakor pa ni mogel ovrči hudega očitka, da se je izdajal za »doktorja medicine«.

Mali kazenski senat, ki mu je predsedoval s. o. s. g. Ivan Brelih, je svoj čas prekinjeno razpravo proti Andreju Andrejeviču Naseskinu včeraj ob 10 nadlajeval in končal s sodo. Izvedel je med razpravo, ki je trajala dobre tri ure, nekatere dopolnilne dokaze, nakar je bila izrečena sodo. Andrej Andrejevič Naseskin je bil obsojen le zaradi prestopka po §-u 262 kaz. zakona na 1 mesec strogega zaporu in 50 lir denarne kazni ali v nadaljnjih 3 dni zaporu, katera kazen je

O pogojih za uspešno rejo kunccev

Ljubljana, 10. julija.

O važnosti reje kunccev danes ni treba več pisati, saj so meščani in podeželani uvideli pomen malega gospodarstva. Spregovorili bomo le o hlevskih za kuncce.

Reja kunccev je enostavna, ako redno skrbimo za živalce, da imajo lepo očiščene kletke in vedno dovolj krme. Preden si kdo nabavi kuncce, mora preskrbeti zanje primerne prostore. Marsikdo si pomaga na ta način, da v naglici postavi par zabojev enega vrh drugega in stlači vanje živalce. Kmalu prične teči luža iz zgornjih zabojev na spodnje, živalce prične bolehati ter so kmalu zapisane pogubi. Ponekod goje kuncce na prostem ali pa v hlevih med drugo živino, kar tudi ni ugodno. Pravilno negovati in nadzorovati moremo kuncce le v nalašč za to »prirejanih kletkah«.

Pogoji za uspešno rejo v kletkah so: snaga, dovolj prostora, svetloba in zrak. Živali morajo biti zavarovane tudi pred prepihom in padavinami. Kuncce lahko gojimo v kletkah, ki prosto stoje druga zraven druge, in se vsa nesnaga odteka kar na tla, posuta s peskom, ali pa v kletkah, ki so združene v več nadstropij in imajo speljan odtok tako, da se nesnaga čim hitreje odteka. Ako nesnaga zastaja, kuncu kmalu obole.

Kletko za kuncce napravimo iz navadnega večjega zaboja. Pokrov zaboja, ki leži postrani, odvajamo proč. Na njegovo mesto pritrdimo okvir, na katerem je napeta pocinkana mreža. To mrežo pritrdimo vedno na notranji strani okvira, ki nam služi za vrata zato, da kuncu ne razgrizejo lesenega okvira. Da se vrata lepo odpirajo in zapirajo, jih opremimo z nasadili (panti) iz železa ali usnja. Zaboja ali kletka ne sme ležati na tleh, zato ji napravimo in pritrdimo štiri noge v primerne višini. Bolje je še, če odstranimo še eno stranico, ki služi kletki za dno in na njeno mesto pristavimo premično dno, napravljeno iz samih letev, ki so pritrjene 7 mm druga od druge. Vsa nesnaga se odteka na ta način skozi presledek na tla, ki jih večkrat posujemo s peskom. Takih zabojev seveda ne smemo postavljati drugega na vrh drugega.

Cele grmade stročjega fižola na trgu

Ljubljana, 10. julija.

Petkov trg je bil čudovito pisan in živahen. Ob petkih običajni ribji trg tam na Pogačarjevem trgu ob semenišču je bil sicer prazen, ni bilo rib, toda bilo je tudi živahno, ko so ljudje vrveli mimo tja na prostor za gozdne sadeže. Borovnic je bilo danes dovolj. Že prav zgodaj so nabirale primeste več košaric lepih borovnic, ki so bile po običajni, maksimirani ceni. Takoj so jih prodale. Dotok prodajal pa je vedno rastele tja do 10. ure dopoldne. Nabiralko so se pri klopek vrstile. Poznejše nabiralko imajo mnogo sitnosti, ker nanje navadno planejo vse pozne, zjutraj polegajoče gospodinje.

Na živilskem trgu je bila danes že zgodaj velika zaloga uvoženega stročjega fižola. Bil je po 4.80 lir kg. Vsi branjevi na Vodnikovem trgu

so ga imeli na prodaj kar cele kupe in grmade. Pa že zgodaj kmalu po 7. uri so ljudje začeli in hiteli kupovat stročji fižol. Nekateri so ga kupili po več kg, da ga bodo imeli v nedeljo in za rezervo. Vse kaže, da jutri na trgu ne bo toliko uvoženega stročjega fižola. Tu in tam dobi človek na trgu že domači stročji fižol. V prvi vrsti je dozorle nizki stročji fižol, visoki je šele v najlepšem cvetju ter obeta, da bo dobro obrodil. Nizki fižol navadno za 2 ali 3 tedne poprej dozori ko visoki.

Na trgu, posebno na Pogačarjevem, je bilo na prodaj tudi nekaj marelic in breskev. Marelice so bile po 12 lir kg. Nekateri branjevi so imeli v zalogi dalje lep ringlo. Splošno je bilo danes na trgu mnogo domače zelenjave, domačih zeljnatih glav, korenja, peteršilja, kumar in drugih stvari.

7. Copate za ženske, pri katerih se niso uporabljali podplatno usnje, regenerirana guma ali kože vobče. Maksimalna cena pri proizvajalcu za par L. 33.—. Maksimalna cena v prodaji na drobno za par L. 45.—.

8. Copate za dečke in otroke kakor zgoraj opisane. Maksimalna cena pri proizvajalcu za par L. 20. Maksimalna cena v prodaji na drobno za par L. 30. Na vseh spredaj navedenih vrstah obutev mora biti vtisnjena na zunanji in notranji strani označba vrste, cene in tvrdke proizvajalca.

Ljubljana

Koledar

Danes, petek, 10. julija: Amalija, d. Sobota, 11. julija: Pij I., papež.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marjtin trg 5; mr. Kuralt, Gosposvetska cesta 10; mr. Bohinec ded., Cesta 29, oktobra 31.

Nižji tečajni izpiti bodo na državni klasični gimnaziji dne 13. in 14. julija od 8—10 pismeni, od 15. julija dalje ustni. Učenci naj se zbero (vsi) 13. julija ob 7.45 v telovadnici uršulinske meščanske šole. Vse drugo bodo izvedeli ondi.

Ljubljansko gledališče

Drama.

Petek, 10. julija ob 15: »Vdova Rošinka.« Izven. Zelo znižane cene od 10 lir navzdol.

Sobota, 11. julija ob 17.30: »Poročno darilo.« Red A. Nedelja, 12. julija ob 17.30: »Kralj na Betajnovi.« Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Ponedeljek, 13. julija: Zaprt.

Opera.

Petek, 10. julija ob 17: »Krišpin in njegova botra.« Red B.

Sobota, 11. julija ob 17: »La Boheme.« Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol.

Nedelja, 12. jul. ob 15: »Krišpin in njegova botra.« Izven. Cene od 20 lir navzdol.

Ponedeljek, 13. julija: Zaprt.

Ivan Cesar bo igral v petkovi predstavi Golarjeve »Vdove Rošinke« prvič v letošnji sezoni vlogo Rožmanovega Janeza. Cesar je imel že pred nekaj leti z njo enega izmed svojih največjih igralških uspehov v stroki karakternih mladostnih vlog. Ostala zasedba je sledeča: Rošinka — Pol. Juvanov, Manica — Vida Juvanova, Tončka — Saneinova, Balantač — Košič, Jernejec — Bratina, Gašpar — Rastresen, Tinče — Podgoršek. Režiser: Fran Lipah.

Abonente reda B opozarjamo, da bodo imeli danes, v poteke ob 17 predstavo opere »Krišpin in njegova botra«. Delo poteka iz dobe neapelske opere šole. Njegova avtorja sta brata Riccija, Luigi in Federico, libreto je napisal M. Piave. Polji bodo: Krišpina — Primožič, Mirabolana — Anžlovar, Fabiazia — Janko, Asdrubala — Zupan, Contina — Lipušček, Bortola — Simončič, Aneto — Mlejnikova, botro — Golobova, Lizetto — Poljanarjeva, Dirigent: A. Nefat, režiser: R. Primožič, zborovodja: R. Simoniti.

Štiri nova stopnišča

Ljubljana, 10. julija.

Štiri nova stopnišča so postavili včerajšnji dan. Pa ne mislite, da so to kakšna monumentalna stopnišča. Iz navadnega lesa so, vsako stopnišče ima po dvajset stopnje.

Tisti številni kopalci, ki se pridejo za nekaj urle namakati v Ljubljano od prulškega mosta do Gruberjevega kanala, so imeli, do gradnje teh novih stopnišč, kaj neprikladen dostop do vode. Morali so po strmih nabrežju in jo, če si imel »neutrjene podplate«. Mestna občina je ta neprijetni dostop odpravila z gradnjo širokih lesenih stopnišč. Prav včerajšnji dan so delavci mestne občine polagali ta nova stopnišča na obrežju Ljubljane. Dvoje stopnišč so postavili na levem, dvoje pa na desnem bregu Ljubljane. Kopalci so jih začeli uporabljati brez posebnih ceremonij in so takoj ugotovili, da so stopnice kot nalašč za ta namen. Včeraj so se otroci že podili po obrežju, potem pa smukali po stopnicah v strugo navzdol. Menda bodo nova stopnišča zmogla naval kopalcev. No, če jih bo premalo, potem bo pa občina gotovo dodala še nekaj ducatov lesenih stopnic. Rivierski kopalci od prulškega mosta so občini za njeno uvidevnost zelo hvaležni.

EIAR — Radio Ljubljana

Sobota, 11. julija. 7.30 Poročila v slovenščini — 7.45 Laska glasba — V odmoru (8): Napoved časa — 8.15 Poročila v italijanščini — 12.20 Moderne pesmi — Orkester, vodi dirigent Zeme — 12.40 Koncert violinistke Jelke Staničeve (pri klaviru Marta Bizjak-Valjavo) — 13 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini — 13.20 Lepe pesmi od včeraj in danes — Orkester vodi dirigent Petralia — 14 Poročila v italijanščini — 14.15 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Janez Lipušček — Operetna glasba — 14.45 Poročila v slovenščini — 17.10 Nove plošče Cetra — 17.55 Gospodinsko predavanje v slovenščini — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Koncert tereceta Dobrišek — 20 Napoved časa — Poročila v italijanščini — 22.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.30 Vojaške pesmi — 20.45 Lirična prireditve družbe EIAR: Vilijem Ratcliff — uglasbil Masegni — V odmorih: Predavanje v slovenščini, zanimivosti v slovenščini, poročilo v italijanščini.

Zdravnik gre s križem svet

V. HEISER

40

Znaki gojavosti se močno razlikujejo od dežele do dežele. Na Filipinih je umrljivost precej znatna, a v primeri z drugimi narodi je še vedno dosti blaga.

Zelo običajen pojav je neobčutljivost. Eden najstarejših dokazanih primerov je tisti, ki ga je v zgodovini popisal Viljem Tirski. Pripoveduje, kako so odkrili, da je Balduin, sin jeruzalemskega kralja Amorija, gobavec: »Nekega dne se je prestolonaslednik igral s svojimi tovariši, ko so se dečki močno oprasili po rokah. Vsi so se drli zaradi bolečin, samo Balduin se ni pritoževal in njegov učitelj ga je zaradi tega pohvalil. Sprva je mislil, da je fant bolečino zatajal iz poguma in odločnosti, a ko so Balduina spraševali, je dejal, da ne čuti prav nobene bolečine. Lakti in roke so mu odvečele in ko ga je učitelj uščipnil, ni občutil nobene boli.«

Večkrat sem videl, kako je gobavec cigareta žgala preste, ne da bi ta kaj opazil. A tudi smrda po ožganem mesu ni čutil, ker je bil ob vonju.

Gobavost, ki povzroča neobčutljivost, napade hranilne živce, kateri imajo nalogo, da javljajo najmanjšo telesno ozledo, tako da na njihov klic,

kri takoj prinaša poškodovanemu tkivu potrebne snovi.

Ce komu drgneš prste s koščkom papirja, odnašajo nekaj površinskih kožnih celic. A telo je ustrojeno tako, da hranilni živci to takoj sporočijo živčnim središčem in precej se odpro krvne zaloge, začenja se popravo in roka ozdravi. Pri gobavcih pa je ta brzjavni stroj pokvarjen: telo ne izve prav nič, da so bile celice odstranjene, in ker zato ni snovi, ki bi jih nadomestila, ostanejo za vedno izgubljene. Tako se gobavcem roke čisto obrabijo, da jim naposled ostanejo le še okraci. V tej obliki gobavosti se rane zelo nerade celijo. Po majhni ranitvi, kakor na primer, če se je bolnik zadržal trn v peto, se razvija pogosto velik čir, ki okolično globoko razkrajja in izloča smrdljiv gnoj.

Bolnik sicer izgubi občutljivost, ohromi pa še ne, ker so gibalni živci še zdravi in še zmeraj opravljajo svoje posle. Včasih pa obolijo očesni živci in povzročijo hude bolečine v mrenjah. Bolezen se lahko loti tudi goltanca in glas potem slabi.

Gobavci je težko živeti in težko umreti. Smrti se le počasi bliža, če jo ne priključijo drugi vzroki. Lahko trdiš, da gobavec živi še deset let potem,

ko se je prikazal prvi vidni bolezenski znak.

V splošnem se gobavost loti dvakrat večjega števila moških kot žensk, a nihče ne more povedati zakaj. Kadar sem obiskal kako naselje gobavih, sem navadno vprašal: »Koliko moških je med vami?« Če so mi na primer odgovorili: »Dve sto jih je,« sem dodal: »Potem takem je sto žensk v naselju.« In mojo napoved so zmeraj potrdili.

Leta 1870 je Gerard Armauer Hansen, norveški zdravnik iz Bergena, prvi dokazal, da je gobavost kriv neki bacil. Ta klica, ki se navadno razvija v obliki palčastih snopkov, podobnih kitajskim črkam, je predrobna, da bi jo mogli spoznati s prostim očesom. Če ga najdemo v tkivu, imamo nepobiten dokaz, da gre za gobavo obolenje.

Učenjaki so skušali doseči večji napredek v preučevanju te bolezni ter so zato vcepili klice podganam, opicam in drugim živalim, a brez uspeha, ker se jih gobavost ne prime. (Odporna so živali je verjetno v tem, ker je razvojna doba bolezni daljša od življenja samega teh živali.)

Skušali so tudi osamiti in gojiti Hansenovo klico, mnogi so celo trdili, da se jim je to posrečilo, a vse take trditve so dvomljive, ker drugi teh poskusov niso mogli uspešno opraviti. Kadar gobavost izbruhne, jo spremlja mrzlica in v kožnih izpuščajih je polno bacilov, ki jih najlaže zasledimo v stalno odpadajočih luskninah ter v zadržastem znoju. nicačev iz delov, kjer se je izgubila vrhnja kožna

plast. O teh primerih sodijo, da so hudo nevarni. A že tedaj, ko še ni nobenih znakov na koži in je bolnik še docela občutljiv, se v smrklu izločajo tisoči bacilov.

Nos ostane vedno tisti telesni del, kjer najbolj pogosto in s popolno gotovostjo lahko zasledimo klice gobavosti.

Laž je zajec, resnica pa je želva, ki se prav počasi ziblje proti svojemu cilju. Hudo so me napadali, češ da sem trdil, da so bacili v nosnih izcedkih. Že večkrat sem pobijal to lažno trditve, a še vedno kje naletim na besede: »Heiser je docela v zmoti s svojim namikom o nosnem izcedku.« Nikdar nisem govoril o nosnih izcedkih, dejal sem le, da je s pregledom smrkla možno češče dokazati gobavost kakor z drugimi poskusi.

Da bi zasledili bacile, kadar gre za gobavost, ki vname živčevje, bi bilo treba urezati živčni deblček ter spraskati ovoj, a taka boleča operacija je odveč, ker so bolezenski znaki za neobčutljivost preveč jasni.

Poznamo vzrok gobavosti, nastanek bolezni pa nam je neznan. Kakor pri jetiki, tako tudi pri tej bolezni ne moremo pobijati njeno zlo s tem, da izbrgamo člen iz verige njenega prenosa. Nihče še ne ve, kako se človek gobavosti nalez. Vemo samo toliko, da je za to potreben dolg in tesen stik z bolnim človekom. Ker nam je razvojna doba bolezni neznan, je zaradi dolgega časa, ki lahko poteka izza okužbe pa do izbruha, tako težko pra-

vilno ravnanje z obolimi. Najkrajša bolezenska doba obsega kake dve leti, a v nekaterih primerih jih je preteklo več ko dvajset. Zaradi tega ne moremo z gotovostjo dognati, kdaj se je bolnik okužil.

Nekateri so sodili, da komarji prenašajo gobavost, toda Hansenove bacile so doslej našli samo v drobovju komarjev, a ne v njegovem sesalu; komar pa pride s človeško krvjo v stik le po sesalu. Težji sum pa obremenuje muhe: z nogami namreč prav lahko prenašajo kužne klice z bolnega človeka na zdravega, in dokazali so, da ostanejo klice še več dni v drobovju muhe, potem ko so se napasle na gobavcu.

Zdi se pa, da je za prenos treba nekaj več kakor navaden dotik: nekaj, kar ne poznamo. Gotovo je samo to, da kjer ni gobavih, se tudi gobavost ne pojavi. To osnovno dejstvo je bilo temelj, na katerem sem oprl svoje delovanje.

Mnogi so napadali stari način ločitve obolih od zdrave človeške družbe. Marsikdo je bil prepričan, da stroga osamitev v splošnem ni izpolnila nad, ker so se žrtev bolezni začele skrivati. Če pa bi se jim nudila možnost zdravljenja brez prisilne ločitve, bi se gobavci prav radi vdali in okužbe bi bilo mnogo manj. Naj bodo mnega odličnih večakov že tako ali tako, ostane nepobitno dejstvo, da vsak gobavec, ki trosi bacile, predstavlja jedro okužbe, če najdejo klice ugodna tla, kjer bi se lahko vgnezdila.

»Obnova Ukrajine«

Zanimiv članek, ki ga je o požitvi gospodarstva v zasedenih vzhodnih deželah napisal nemški major Kranz

Berlin, 3. julija, s. — Pod naslovom »Obnova Ukrajine« prinaša »Völkischer Beobachter« članek, ki ga je napisal načelnik tiskovnega urada za zasedeno vzhodno ozemlje major Kranz. V njem piše o reorganizacijskem delu, ki so ga začele izvajati nemške oblasti v zasedenih pokrajinah ter ga v Ukrajini deloma tudi že končale, zlasti kar zadeva poljedelstvo.

Približno 70% prebivalstva — piše major Kranz — je danes zaposlenega pri poljedelstvu po novem poljedelskem načrtu, ki so ga izdelale pristojne nemške oblasti. Kdor se z letalom vozi po tem širnem ozemlju od poljske generalne gubernije in Bele Rusije do obale Črne morja, ima priliko videti, kako je kmetijstvo na vsem tem področju spet vzcvetelo. To se je zgodilo kljub težavam in oviram, ki so nastale zaradi vojne, kljub slabim posledicam, ki jih je rodil boljševiški sistem ter kljub razdejavanju, ki so ga pustile za seboj tolpe po svojem umiku. Kljub posledicam trde zime ukrajinska pomlad obeta ugodno letino. Prednost so dali setvi žita in saditvi oljčnic, za kar je ukrajinska zemlja posebno prikladna.

Razumljivo je, da Ukrajina zaradi omenjenih težav in zaradi razdejavanja, ki so ga pustili za seboj boljševiki, še ne more, kakor morda nekateri mislijo, zadostiti potrebam vse Evrope. Tudi še ne moremo govoriti o dvojni ali celo trojni žetvi na leto. Za to bi moralo biti na razpolago dovolj poljedelskih strojev in delovnih moči, česar pa sedaj ni spričo dejstva, ker poljedelskih strojev industrija, ki se je vsa posvetila izdelovanju vojaških potrebščin, ne more dati na razpolago.

Vendar pa je — zatrjuje v svojem članku major Kranz — nemška uprava v zasedenih vzhodnih deželah dosegla danes že

več ko zadovoljiv uspeh

zlasti s tem, da je začela s temeljitim obdelovanjem zemlje, s čemer je dosegla, da bo pridelek dokaj obilnejši kot je bil dozdaj in počasi tolkšen, da se bo z njim lahko v bodoče preživljala vsa Evropa.

Naslednje številke naj povedo, kolikšnega pomena je bila zasedba Ukrajine, in kolikšno škodo bo zaradi te zasedbe trpelo boljševiško gospodarstvo: V okviru tega gospodarstva je bila Ukrajina na enem prvih mest. Dajala je sovjetski Rusiji na leto: 30% vsega žita, 83% sladkornika, 40% sočivja, 53% sadja, 20% krompirja.

Nemški komisariat za vzhodno ozemlje je posvetil še

zlasti veliko pozornost vrtnarstvu

ki naj bi oskrbovalo s potrebnimi sadeži vsaj pomembnejša ukrajinska mesta. V predmestjih Kijeva so na primer zasadili kar 3750 vrtov, na katerih računajo, da bodo pridelali 25.000 metrskih stotov krompirja, 30.000 stotov evetače, 15.000 stotov drugega sočivja, kakor čebule, paradižnikov in podobnega. Povsod se je izkazalo, da so bile odredbe, ki jih je bil izdal nemški minister Rosenberg za zasedeno vzhodno področje, zelo učinkovite in uspešne tudi glede ustanavljanja novih kmečkih posestev. Iz poročil, ki jih je ministrstvo prejelo iz zasedenih vzhodnih dežel — piše dalje omenjeni članek — sledi na primer, da je bilo do 1. maja 1942 organiziranih v okrožju Dnepropetrovska 15 kmečkih posestev, ki so jih obdelali s pomočjo znatnih podpor, katerih je bilo

deležnih 2716 kmečkih družin. Odprava kolhozov je vzbudila veliko zadovoljstvo med ukrajinskimi prebivalstvom, saj se je tamkajšnje ljudstvo s tem iznebilo more, ki ga je tlačila celih 25 let.

O industriji

pa piše major Kranz, da je zazdal obratovanje tovarn še omejeno. Izdelujejo predvsem stvari, ki jih potrebuje vojno gospodarstvo. Pisec pa poudarja velik pomen, ki ga bodo imele v bodoče ogromne zaloge surovin v tej bogati deželi. Sovjetska Rusija je namreč dobivala iz Ukrajine nad 60% železne rude in nad polovico vsega jekla. Major Kranz omenja dalje, da ocenjujejo vse zaloge premoga, ki jih skriva v sebi področje okrog Donca, na 56 milijard ton, zaloge železne rude pri Krivem Rogu pa na 6000 milijard ton. Kljub težkim vprašanjem, ki jih je bilo treba rešiti, preden bi se začelo kakršno koli obnovitveno delo — nadaljuje članek — so začele zdaj že obratovati velika električna centrala v Ukrajini, devet tovarn, ki izdelujejo razne stvari ter enašt mehaniških delavnic. V zahodni Ukrajini so spet pognali dve veliki tovarni za izdelovanje stekla, v nekem drugem mestu pa dve tovarni za izdelovanje konzerv. V kraju »X« so spravili v obrat tri velike opekarne, v katerih so pred vojno vsako leto naredili do 44 milijonov kosov opeke. V drugih ukrajinskih mestih so dalje pognali tovarne, v katerih izdelujejo stroje ter druge naprave za izdelovanje živilskih konzerv.

Slednjič se članek na kratko bavi še z napredkom, ki je bil na zasedenem področju dosežen

na polju obrtništva

ki mu je boljševiški sistem tudi napovedal neizprosno boj, na koncu pa še z delovanjem novo ustanovljene Osrednje banke, ki si je nadelala nalogo, urediti valutna vprašanja v Ukrajini, in z ustanovitvijo cele vrste kmetijskih bank.

Pozabljena iznajdba

Centrifugalni stroj, ki meče granate, pri čemer ni treba uporabljati smodnika

V začetku 20. stoletja je živel v Gačini blizu Petrograda nemški inženir Karel Brandl, ki se je dolgo let ukvarjal z mislijo, kako bi iznašel pripravo, ki bi metala mine ali granate, ne da bi bilo pri tem treba uporabljati smodnika, kakor ga vsebujejo toposki naboji, pri tem pa prav tako točno zadeti cilj, kot z običajnim topovskim izstrelkom.

Inženir Brandl, ki je bil prej v službi v tovarnah Putilov in se potem umaknil v zasebno življenje, je skušal pri svoji novi iznajdbi uporabiti sredobežno silo. Leta 1912. je predložil komisiji strokovnjakov svojo iznajdbo. Ta komisija naj bi povedala svoje strokovno mnenje o tem, ali bi bilo pametno in koristno to Brandlovo iznajdbo uporabiti tudi v vojski. Njegov izum je obstajal iz približno en meter visokega kovinskega ogrodja, v katerem je bil poseben motor, čigar os je molela iz zgoraj pritrjene močne kovinske plošče. Na to, os je bilo pritrjeno vodoravno kolo. Nekje na obodu tega kolesa je bila globoka zareza, v katero so dali mino ali granato ter jo pritržili s posebno pripravo. Potem so motor pognali in kolo, na katero je bila pritrjena mina ali granata, se je začelo vrteti. Ko je bila dosežena primerna hitrost, je Brandl pritisnil na gumb in priprava, v katero je bila položena mina, se je odprla. Mina je zletela v velikem loku

po zraku ter v določeni razdalji padla na zemljo ter eksplodirala.

Komisiji je bila ta Brandlova iznajdba izredno všeč. Pri pojasnjevanju svojega izuma je Brandl dejal, da je bilo zanj najtežje natančno uganiti pravi trenutek, kdaj je treba pritisniti na gumb, da granata odleti v zaželeni smeri in natančno tja, kamor je bila namenjena. Slednjič pa se mu je tudi to posrečilo. Natančno je tudi lahko zračunal že naprej, kam bo granata padla, če jo »izstrelile« pod določenim kotom in pri določeni hitrosti, s katero se kolo s pripravo, v kateri je granata pritrjena, vrti. Komisija je obljubila, da bo to novo iznajdbo priporočila vojaškim oblastem in po vsem tem naj bi jo Brandl moral še enkrat razkazati pred vojaškimi oblastmi, preden bi bilo končno veljavno odločeno, ali jo bodo uporabljali v vojski ali ne. Brandl pa je seveda stavil pogoj, da sme svojo iznajdbo razodeti tudi nemškim vojaškim oblastem, kar so mu tudi zagotovili. Usoda pa je hotela, da je Brandl že naslednjo noč umrl. Bil je že precej star in ga je zadela srčna kap.

Nekaj časa so potem še govorili o njegovi iznajdbi, nato pa so jo pozabili nanjo in jo, kolikor je znano, niso nikdar praktično izkoristili.

Od lastnika časopisa do mesarja

Nov primer, kaj vse lahko naredi iz človeka ljubezen, če je res močna

Izdajatelj nekega budimpeštanskega dnevnega časopisa se je bil do ušes zaljublil v neko dekle, s katero se je prvič srečal na svojem poletnem oddihu neke ob Blatnem Jezeru. Tudi dekletu se je ta budimpeštanski gospod takoj prikupil in začelo mu je vračati ljubezen. Ze sta se oba zaljubljenca domenila, kdaj se bosta poročila in že kovala tudi vse mogoče načrte za svoje bodoče srečno življenje. Slednjič se je izdajatelj tistega budimpeštanskega dnevnika toliko skorajil, da je šel tudi »oficijsko« prositi za roko svoje izvoljenke k njenemu očetu, ki ima v Budimpešti veliko mesnico.

Stvar pa se je zasukala nekoliko drugače, kakor pa si je zaljubljeni lastnik časopisa morda predstavljal. Razložil je nadvse vljudno očetu svoje izvoljenke, pa kaj je prav za prav prišel in mesar je njegovo vročo prošnjo v načelu tudi uslišal in se pri tem čutil kar nekam počaščenega, da je po njegovo hčerko prišel tako ugleden gospod. Povedal pa mu je, da bi mu dal, in še celo zelo rad, svojo hčer za ženo, če bi bil tudi on po poklicu mesar. Sklenil je bil namreč, da bo svojo hčer dal za ženo samo kakšnemu mesarju in nikomur drugemu.

Sprva se je zdelo, da so te besede globoko presunile mladega zaljubljenca in ga vrgle s tira. Toda, preveč je imel rad hčerko tega uglednega budimpeštanskega mesarja, da bi mogel pozabiti nanjo in se dal kar tako odgnati. Hitro se je odločil, da opusti svoj prejšnji poklic in postane tudi on mesar, kajti po izjavi očeta svoje izvoljenke potem ne bi moglo biti nobene ovire več za poroko. Ni se dosti pomišljal, pač pa hitro zaprosil svojega bodočega tasta, naj ga vzame za vajenca v svojo mesnico, da se izuči mesarske obrti. Mesar je ponudbo sprejel z razumevanjem in obljubil, da se bo njegova hčerka takoj lahko poročila z njim, čim se bo izučil za mesarja.

Zdaj torej bivši izdajatelj budimpeštanskega dnevnika baje pridno pomaga mostru v njegovi

klavnici in mesnici. Žaga kosti, cvre loj ter opravlja tudi vsa druga dela, s katerimi se mora ukvarjati vsak mesarski vajenec. Gotovo se prizadeva, da bi s čim večjo žlico zajemal mesarsko učenost, da bi čimprej prišel dan, ko bo smel peljati pred oltar nevesto res do svojemu srcu.

Budimpeštanski prizori v znamenju vojne

Spricho vojne, ki je povzročila pomanjkanje raznih živil tudi na Madžarskem, se je na primer celo v Budimpešti udomačila navada, da budimpeštanske meščanske družine rede koze doma, da so vsaj z mlekom preskrbljene. V budimpeštanskih časopisih lahko vidimo dan za dnem oglase, v katerih se razne osebe ponujajo v službo k takšnim družinam, ki rede koze. Precej jih je baje takšno službo tudi že dobilo, ker je od mestnih ljudi pač težko zahtevati, da bi se razumeli na kozjerejo. Ta »praktična« sprememba, ki jo je vsilila vojna, pa se pozna tudi na ulici. Poročevalci iz Budimpešte piše, da v madžarski prestolnici koza počasi izpodriva psa. Človek lahko gleda zanimive prizore na ulici. Zenske, ki so prej imele navado voditi na vrvi svoje ljubljene pščke, vodijo zdaj na mesto njih zveste, in ljubezni še bolj vredne koze.

Švedska bi rada sama pridelovala kavčuk

Akademija znanosti v Stockholmu je namenila 17.700 kron za poskuse z rastlinami, iz katerih mislijo pridobivati kavčuk. Zlasti nameravajo zasaditi gotove površine s kavkazskim kavčukovcem, s katerim so svoj čas dosegli v Rusiji in v baltičkih deželah lepe uspehe.

Besedilo: Jože Tomažič

Pogorska pravljica

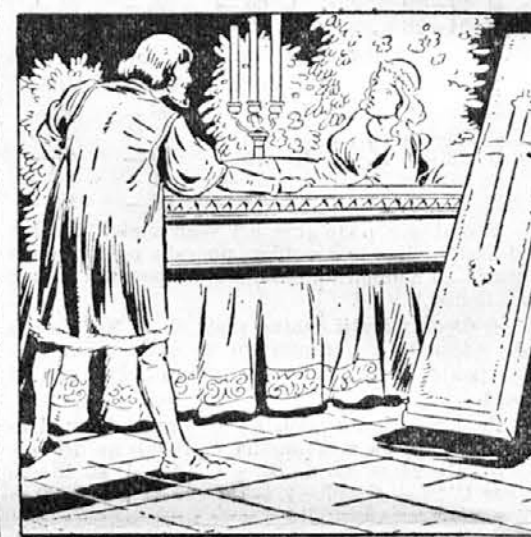
Risal Jože Beranek.

42.

Iz knjige mu je otrok dal tri lističe ter mu rekel, naj položi enega grofični na čelo, drugega na usta in tretjega na prsi. Mizarjev sin je vzel knjigo, stopil h krsti in storil tako. Nato mu je božji sel dejal, naj moli iz knjige, naj potem dvigne listič za lističem ter grofično vsakokrat po imenu pokliče. Stori je tako. Vzel je listič s čela in rekel:

»Nevesta, tvoj razum naj oživi. Tvoje srce naj bije in usta naj govore.«

43.

Položil je lističe spet v knjigo in se ozrl za otrokom, pa ga že ni bilo nikjer. Ta trenutek pa se je grofična dvignila na roko ter se ozrla po dvorani rekoč:

»Kje sem? Povej neznanec, kaj pomenijo ti črni zastori?«

»Umrla si in zdaj spet živiš, nevesta moja,« ji je dejal veselo.

»Moja nevesta?« se je začudila. »Ničesar se ne spominjam.«

Radodarno morje,

ki je začelo naplavljati kavčuk

Po poročilu dopisnika »CE« iz Dublina je zadnje mesece morje zmetalo na irsko obalo ogromne količine kavčuka, ki pač ne more biti od nikoder drugod kot s tistih ladij, ki so bile na Atlantiku potopljene. Tega kavčuka je toliko, da se je takoj ustanovila posebna družba z nalogo, da ga začne zbirati in nato prodajati. Smatrajo, da so ves ta kavčuk vozile angleške ladje, ki so jih polopile nemške podmornice.

SELMA LAGERLOEF

NA RAZPOTJIH SRCA

ROMAN

Ob tej izpovedi pa gospa Sundler ni mogla zadržati presečenja.

»Prav gotovo imate prav,« je rekel. »Bil sem slep. Karlina me je zapeljala na rob prepada. Počakala je le na trenutek moje slabosti in je izvabila iz mene obljubo, da se bom potegoval za profesor. Videla je, kako je to poletje pripomoglo k temu, da sem postal brezskrben. Čutila se je že blizu cilju in zato je vas in vse druge pripravila na prejembo mojega poklica. Toda Bog me je obvaroval.«

Še enkrat je Karel Artur stopil h gospe Sundler. Bral je sicer z njenega obraza, da so ji njegove besede godile in da se je srečno počutila ob njih. Toda takoj potem se mu je vsilila misel, da jo je le zabaval s svojo zgovornostjo, ki so jo sprožile njegove bolečine. Bolesten izraz je prevzel njegov obraz.

»Nikar ne mislite, da se veselim nad tistim, kar ste mi bili povedali!« je izbruhnil.

Gospa Sundler se je prestrašila. Stisnil je pesti in jih pomolil pod njen nos.

»Ne zahvaljujem se vam, da ste mi odvezali obvezo nad očmi. Nikar se ne veselite nad tistim, kar ste ravnokar slišali. Sovražim vas, ker me niste pustili, da bi se zvrnil v prepad. Nikdar več vas ne bom videl!«

Obrnil se je stran in stekel po ozki stezi med lepimi cveticami gospe Sundlerjeve naprej proti cesti. Gospa Sundler pa je odšla s svojo sobo, se v svojem obupu vrgla na tla in jokala, kakor še ni jokala nikoli.

Na prostijskem vrtu.

Za kratko pot od cerkve pa do prošnje ni bilo treba za tistega, ki je brzel in drvel kakor Karel Artur, nič več kakor pet minut. Toda v teh petih minutah je pretehtal mnogo ostrih in ponosnih misli, s katerimi je namerjal osrečiti svojo zaročenko, čim bo nanjo naletel.

»Da,« je mrmral, »nastopil je pravi trenutek. Prav nič me ne bo zadržalo. Še danes mora priti do odločitve. Konec koncev mora spoznati, da me navzlic vsej veliki ljubezni do nje ne more prav nič pripraviti do tega, da bi se obehal na posvetne stvari, kakor dela sama. Jaz nimam nobene izbire, jaz moram služiti Bogu. Rajši jo iztrgam iz svojega srca.«

Ponosna zavest ga je prevzela. Jasnó je čutil, da ima danes na jeziku besede, s katerimi bo lahko ganil, omajal in prepričeval. Silovito čustvovanje je njegovo notranjost močno vzvalovilo in odprla so se vrata, ki so vodila v tisti prostorček njegove duše, v katerega doslej še nikoli ni bil pogledal. V tem prostorčku so bile stene obložene z bogatimi grozdi in lepimi cvetličnimi okraski. Toda ti grozdi in cvetne kite so bile besede, svečane, jasne, vsebinsko polne besede. Le notri naj bi stopil in se jih polastil. Vse je bilo na razpolago. Bilo je bogastvo, pravo nezasišeno bogastvo.

Smejal se je samemu sebi. Dozdaj je svojo propoved sestavil vselej z velikansko muko in je moral svoje misli dobesedno iztisniti iz svoje duše. To se mora spremeniti. On bo govoril, drugi pa poslušali. On bo vodil, drugi pa mu sledili. Od zdaj naprej morajo vsi pogledi viseti na njegovih ustih, kakor so prej visele na njem oči organizovane gospe.

To bo seveda povzročilo spore, toda ni je stvari, ki bi ga smela pripraviti do popuščanja.

Rajši jo bom iztrgal iz svojega srca!« je vzklilnil. »Rajši jo bom iztrgal iz svojega srca!«

Ravno tedaj, ko je dospel do prošnje, so se odprla vrta in krasna štirivprezna kočija je zdrdrala ven.

Jasno mu je bilo, da je bil industrijec Schagerstroem na obisku v prošnji. Istočasno se je spomnil Karlinine izjave pri tisti kavi

na začetku poletja. Kakor strela mu je nekaj šinilo v glavo: Schagerstroem je prišel v prošnjo, da bi pridobil njegovo nevesto za ženo.

Bila je sicer neumna misel, toda vkljub temu se mu je srce začelo krčiti.

Mar ni bil nekaj svojkega tisti pogled, ki mu ga je vrgel bogataš ko je voz naredil ovinek na deželno cesto? Mar ni bilo v njem nekaj, kar je dihalo po sočustvovanju?

Ne, dvomiti se ne da več! Vse je pravilno pretehtal. Toda to bi bil vseeno malec prehud udarec. Njegovo srce je začelo utripati sunkoma in pred očmi se mu je stemnilo. Imel je le še toliko moči, da se je privlekel do vrtnih vrat.

Karlina je rekla »ja«. Izgubil jo bo. Od zdvojenosti bo umrl.

Sredi teh bolečih misli je zagledal Karlino, ki je stopila iz hiše in urno stopala proti njemu. Videl je žarko barvo njenih lic, ogenj v njenih očeh in izraz zmagovalstva na njenih ustnih. Sedaj je prihajala, da bi mu naznanila, da bo poročila najbogatejšega moža v Korskryrki.

O ti nesramnost! Cepetnil je z nogo in stisnil pesti. »Ne prihajaj mi v bližino!« je kričnil.

Takoj je obstala. Ali se je hlinila, ali pa je bilo to resnično presenečenje?

»Kaj pa je?« je vprašala čisto nedolžno. Zbral je vse svoje moči, da bi ji lahko odgovoril.

»Sama veš boljše kakor jaz!« je zavpil. »Kaj pa išče tukaj Schagerstroem?«

Tedaj je Karlina razumela. Karl Artur je torej spoznal Schagerstroemove nakane. Stopila je tik zraven Karla Arturja in dvignila roko. Skoraj bi ga bila udarila.

»Tako, tako! Torej tudi ti verjameš, da bom svojo besedo prelomila za prgišče zlata?«

Pri tem ga je zaničljivo pogledala, mu pokazala hrbet in šla svojo pot.

Na vsak način so njene besede omilile njegovo največjo bojazn. Njegovo srce je spet začelo biti, moči so se mu vračale. Bil je na tem, da bi stopil za njo.